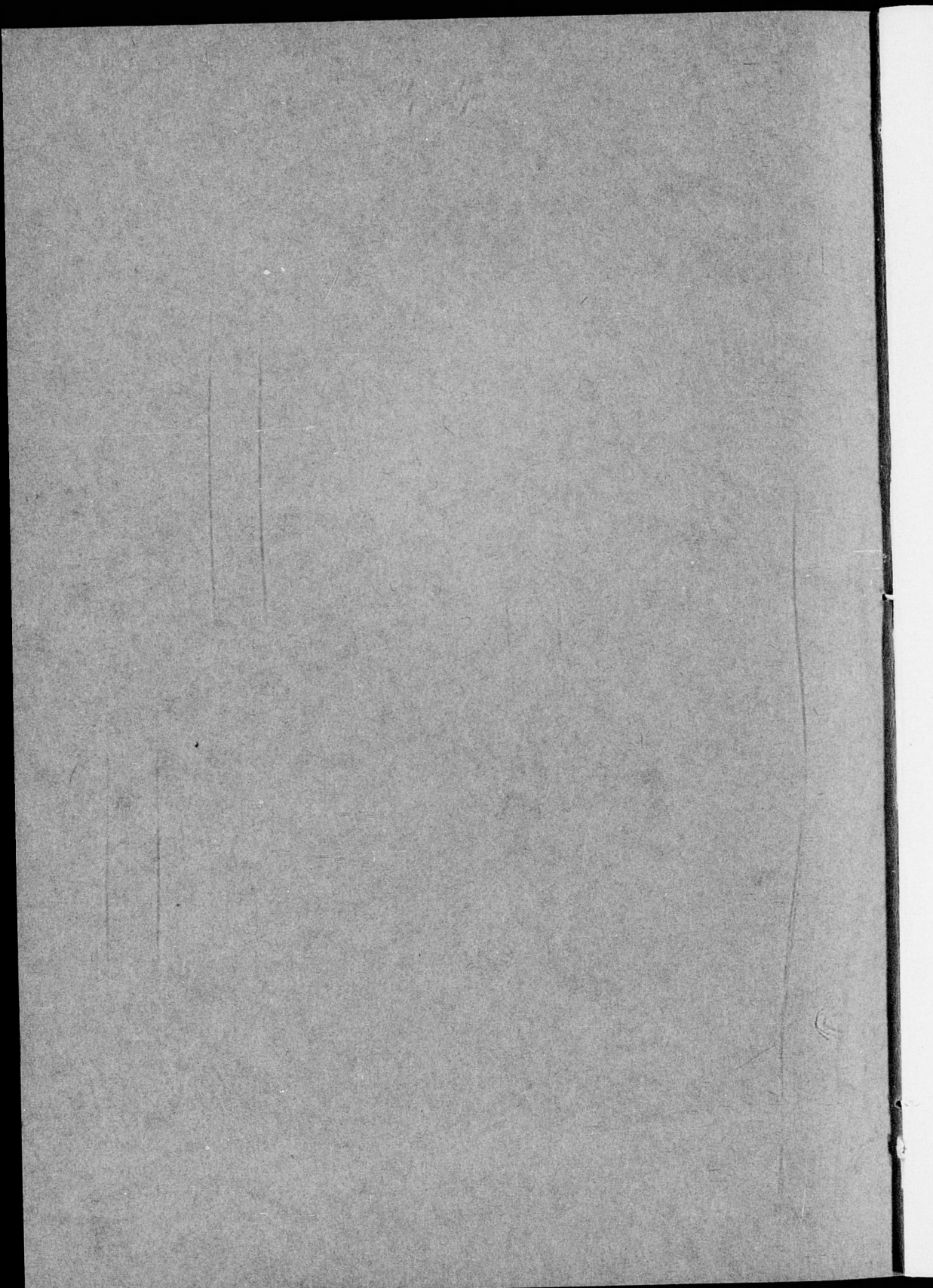

Writ. 82-87

87

Vak 82

IMPRIMATUR.

P. MANNENS,
S. Theol. Doct. et Prof. Libr. Cens.

RUREMUNDÆ, 1 Januarii 1888.

Aan onze Lezers.

elijk telken dag de morgenstond geheiligd wordt door het opdragen van het goddelijk Sacrificie: zoo wordt de avondstond hoofdzakelijk Gode toegewijd door het zingen van dat gedeelte van het goddelijk Officie, 'twelk wij *Vespers* heeten. Is dit waar van elken dag der week, dan dient dit toch inzonderheid op den Zondag toegepast te worden, dien God *geheel en al* voor zijnen dienst heeft voorbehouden, en die daarom bij uitnemendheid *Dag des Heeren* genoemd wordt. Na hare kinderen in den voormiddag rondom het offer der H. Mis verzameld te hebben, verlangt de Kerk hen in den namiddag nogmaals te vereenigen bij hare Avond- of Vespergezangen, opdat allen deel kunnen nemen aan deze openbare en plechtige uiting van haar *gemeenschappelijk* gebed, en mét haar God kunnen loven en prijzen, bidden en danken.

Ten einde deze voorheen zoo bloeiende tak onzer eerbiedwaardige Liturgie, die oudtijds de vreugde uitmaakte onzer geloovige voorvaderen, en thans door onze *Loven* min of meer dreigt verdrongen te worden, weer wat meer in eere te herstellen: heeft Schrijver dezes getracht de voornaamste liturgische voorschriften, op de Vespergezangen betrekking hebbende, in deze bladzijden op heel eenvoudige wijze saam te vatten, en wel in de moedertaal, om zodoende tot een grooter getal lezers toegang te vinden.

Als ons geloovig volk minder smaak begint te voelen in het bijwonen der *Vespers*, zoude het dan al te gewaagd zijn te veronderstellen, dat dit verschijnsel hierin gedeeltelijk zijn grond vindt, dat aan het zingen der *Vespers* minder zorg besteed wordt?

Schoon psalmzingen is eene kunst, die bijgevolg ook aanhoudende oefening eischt. Mocht ook al tijd of gelegenheid ontbreken om voor iederen Zon- en Feestdag telkens andere gezangen

voor te bereiden, dan mag immers het reeds geleerde meermalen herhaald worden; daar volgens een nieuwelings verschenen decreet van de Congregatie der Riten (*In Lucionen.* 29 Dec. 1884) in gewone Parochiekerken, waar dus de *koorzang* niet verplichtend is, de Vespers, die om wille van de devotie der geloovigen gezongen worden, niet met het Officie van den dag behoeven overeen te stemmen, maar aan elk ander Officie, bijv. van het Allerheiligste Sakrament, of van de allerzaligste Maagd mogen ontleend worden. — En mocht het van een anderen kant ondoenlijk blijken alle bij het zingen der Vespers passende ceremoniën in acht te nemen, dan zal het toch een God en menschen welgevallig en verdienstelijk werk zijn, de liturgische voorschriften voor de ingeslopen afwijking in de plaats te stellen. Wie toch weet beter dan de Kerk zelve hoe haar openbare eerdienst behoort verricht en opgeluisterd te worden? Zoo zullen wij ook aan de vermaningen van den Psalmist getrouwer gehoor geven; dewijl hij ons opwekt niet alleen om onzen God en onzen Koning ter eere te zingen, maar ook bepaaldelijk om Hem *schoon* te zingen: „want God is de Koning der gansche aarde” (Ps. XLVI, 8).

INLEIDING.

Velen onzer lezers, wij twijfelen er niet aan, zijn reeds dikwijls getuigen geweest van de heerlijke plechtigheden, die, in liturgie en in zang, het opdragen eener Solemnnee Hoogmis in onze grootere kerken vergezellen. Veel geringer, dunkt ons, moet het getal wezen diergenen, die in de gelegenheid geweest zijn het statig Ceremoniëel te aanschouwen, 'twelk de Kerk in hare Kathedralen en Abdijen bij het zingen van plechtige Vespers ten toon spreidt. Hier springt het zoo duidelijk in het oog hoe eng zich de gregoriaansche koorzang bij heel deze liturgische handeling aansluit, zich organisch met haar verbindt en voorwaarts leidt, zonder ooit door onbescheiden aanmatiging den liturgischen vorm te breken of te storen. Zonder den koorzang kan deze gansche schoone orde zich nauwelijks staande houden. Men stelle zich voor den geest eene pontificale Vesper op een hoogen feestdag gezongen. De bisschop op zijn troon opent het Officie en stemt de eerste Antiphoon aan; het koor zet den zang voort en twee zangers intoneeren den psalm. De tweede Antiphoon wordt door den Archidiaken geïntoneerd, en de overige op beurte door de andere dignitarissen. Na elke Antiphoon volgt de psalm in heiligen wedijver door beide koren gezongen. De *hymnus* verhoogt nog de zalige vreugde van de vrome zangers, totdat bij het *Magnificat* de liturgische plechtigheid haar toppunt bereikt heeft. Daarom stort zich dan ook deze lofzang, vers op vers, gelijk aan een majestueusen golfslag, grootsch en statig, door het tempelgebouw uit. Zoo wordt het gebed der Kerk de zoete vreugde der geestelijkheid, de stichting des geloovigen volks.

Het is onze hartewensch, dat in die vreugde en in die stichting ook onze Parochiekerken mochten deelen. Zeer zeker zal het vaak ondoenlijk blijken, bij gebrek aan personeel en kerkgewaden, ook in Parochiekerken dergelijke plechtige Vespers geheel en al over-

eenkomstig de kerkelijke voorschriften te zingen. Daar het ons evenwel toeschijnt, dat eene nadere kennis met die voorschriften veel kan bijdragen tot verheffing van onzen publieken eeredienst, en bijgevolg tot stichting der geloovigen: veroorloven wij ons opgenoemde bepalingen, voor *liturgie* en *zang*, zoo bondig mogelijk in deze bladzijden saam te stellen en ze bij wijze van Handwijzer aan onze geëerde lezers aan te bieden. Alhoewel het als zeker mag gesteld worden, dat, als Vespers gezongen worden, deze ook aan den liturgischen vorm behooren te beantwoorden, willen wij toch de quaestie onaangeroerd laten, in hoeverre de hiervoor in het *Cæremoniale Episcoporum* (L. II, C. III.) bestaande voorschriften ook toepasselijk zijn op onze gewone Parochiekerken.

Wij gaan van de veronderstelling uit, dat een voldoende personeel aanwezig is om Vespers met ten minste twee Assistenten te zingen; zoo zal het ons later gemakkelijker vallen, een antwoord op de vraag te beproeven, hoe in de afwezigheid van dit vrij talrijk personeel kan voorzien worden.

PLECHTIGE VESPERS

MET TWEE ASSISTENTEN.

I. Voorbereiding en Toegang tot het Altaar. Bij plechtige Vespers behooren op het altaar zes waskaarsen, bij minder plechtige Vespers vier aangestoken te worden. Opdat de Vespers *plechtig* kunnen geheeten worden, wordt strikt vereischt dat ten minste de Celebrant met de Koorkap gekleed zij; anders zoude hij niet processiesgewijs naar het altaar kunnen trekken, noch het altaar bewierooken. Verders behooren aanwezig te zijn twee Assistenten, d. i. twee priesters, insgelijks met de koorkap gekleed; evenwel kunnen ook twee *clerici* bij gebrek aan priesters hunne plaats vervangen en de koorkap dragen, of, zoo ook deze gewaden ontbreken, het *Superpelliceum*. Dan nog twee Voorzangers (*Cantores*),

doch zonder koorkap, twee *Ceroferarii*, een *Thuriferarius*, en, kan het zijn, een Ceremoniemeester.

Zoodra deze personen naar het altaar trekken, mag het orgel bespeeld worden, totdat het teeken om de Vespers te beginnen gegeven wordt door den Ceremoniemeester. Voorop gaan de twee Acolythen met hunne kandelaars, dan de Ceremoniemeester gevolgd door de beide Voorzangers, ten laatste de Celebrant tusschen de twee Assistenten in, de boorden zijner koorkap opheffende. Alleen de Celebrant met zijne Assistenten (mits in koorkap) gaan met gedekten hoofde. Aan het altaar gekomen, plaatsen zij zich in rechte lijn voor hetzelve, de Celebrant in het midden, van weerskanten de Assistenten, en naast dezen, rechts en links, de *Ceroferarii*. Achter hen staat de Ceremoniemeester tusschen de twee Zangers. Na vóór het altaar de voorgeschreven reverentie gemaakt te hebben, knielen allen op twee knieën, de Celebrant en de Assistenten op den ondersten trap van het altaar, de overigen op hunne plaats, eene korte wijl biddende (*Aperi*); terwijl de *Ceroferarii*, na geknield te hebben, hunne kandelaars van weerskanten van het altaar op de laagste trede, of op den vloer gaan plaatsen en de kaarsen uitdoen. Is het Allerheiligste uitgesteld, dan worden de kaarsen niet uitgedoofd.

II. Begin der Vespers. Na even gebeden te hebben, staan allen op, herhalen de reverentie voor het altaar, en begeven zich naar hunne respectieve plaatsen; namelijk: de Celebrant met zijne Assistenten naar de zitbank (1), staande aan den epistelkant op den vloer van het *presbyterium*, iets meer naar beneden dan de trappen van het altaar reiken, met groen laken overdekt; de Zangers naar de zitplaatsen in het midden van het priesterkoor vóór den lessenaar in gereedheid gebracht; terwijl de *Ceroferarii* zich achter den Celebrant plaatsen en dezen bij het zittengaan behulpzaam zijn (2). De Celebrant gaat nu even zitten en dekt het hoofd, doch de Assistenten blijven van weerskanten overeind staan, totdat het teeken om de Vespers te beginnen gegeven wordt. De

(1) Mocht zoodanige zitbank niet aanwezig zijn, zoo kan de Celebrant in den eersten koorstoel aan denzelfden epistelkant gaan zitten; in welk geval een kniebankje vóór hem wordt geplaatst en de zitbankjes voor zijne beide Assistenten tegen hem over op den vloer van het koor te staan komen.

(2) De Ceremoniemeester behoort allen bij iedere functie, onder de noodige reverenties, te geleiden: heeft hij niets te doen, dan staat of zit hij in de nabijheid van den Celebrant.

Celebrant ontdekt het hoofd en staat op, bidt met gevouwe handen, het gezicht naar het altaar gekeerd, met stille stem *Pater* en *Ave*, en zingt alsdan het *Deus, in adiutorium* (*Dir. Chor: 1**) zóó staande en zich zegenende, waarvoor de eerste Assistent even het boord der koorkap opheft. Hierop antwoorden beide koren te gelijk, dus niet bij beurte, *Domine, ad adjuvandum* tot aan *Alleluja* inclusief, of *Laus tibi, Domine*, enz.

III. De Psalmen met hunne Antiphonen. Terwijl *Sicut erat* gezongen wordt plaatst zich, na alvorens voor het altaar geknield te hebben, onder leiding van den Ceremoniemeester, de eerste Assistent voor den Celebrant, buigt diep 't hoofd, en præintoneert hem de eerste Antiphoon, welke nu door den Celebrant met klare stem geïntoneerd wordt, waarop genoemde Assistent, na herhaalde reverenties, tot zijne plaats terugkeert (1). Is de Antiphoon door het koor gezongen, dan zingen de twee Voorzangers in het midden van het priesterkoor, d. i. juist tusschen de koorstallen in, met verheven stem en statigen toon het eerste vers van den eersten Psalm en wel voluit, en niet slechts de eerste helft. Staat hunne zitbank heel onderaan, zoodanig dat zij te dien einde naar den lessenaar zich moeten begeven, dan behooren ze, vóór en ná het aanstemmen van den Psalm, naar het altaar te knielen op een knie, verders den Celebrant, het koor, en malkander met eene hoofdbuiging te begroeten.

Middelerwijl het eerste Psalmvers gezongen wordt, gaan allen zitten, de Assistenten neven den Celebrant, dekken het hoofd (mits het Allerheiligste niet zij uitgesteld, in welk geval het ook passender is niet te gaan zitten), en blijven zoo gezeten tot aan het Kapittel; behalve dat degenen, die iets intoneeren, eerst telkens moeten opstaan, en met hen dezulken die van gelijken of minderen rang zijn. Bij het vers *Gloria Patri* ontdekken allen en buigen diep het hoofd.

De Psalmversen worden beurtelings gezongen door de beide koren, het tweede aan den Epistel- het derde aan den Evangeliekant,

(1) Wij veronderstellen dat de Assistent genoeg in den zang ervaren zij; want anders ware het verkieslijker de præintonatie aan een der Voorzangers op te dragen. Doch is het officie *Semiduplex*, zoodanig dat de Zanger niet tijdig genoeg op zijne plaats terug kan wezen om den Psalm te intoneeren, dan zou in het verondersteld geval de Celebrant zonder præintonatie, of, is hij daartoe niet in staat, de Voorzanger zelf de Antiphoon behooren te intoneeren.

en zoo wisselend ten einde toe. Opdat de Psalmen *schoon* gezongen worden, dienen volgende regels stipt te worden in acht genomen.

1. Het psalmzingen worde op *waardige* wijze uitgevoerd („*cum gravitate*” zegt het *Cærem. Ep.* L. II, C. I, 8.). Te dien einde moet zacht (*mezzo-piano*), doch helder, vol en edel gezongen, en alle ruwe, scherpe klanken streng vermeden worden.

2. De zang mag niet *sleepend* of al te zeer gerekt worden, maar moet *los* en *vloeiend* blijven („*et decore*” *ibid.*).

3. De tekstwoorden moeten niet slechts helder en duidelijk uitgesproken, maar ook met een matig *accent* worden voorzien; want ook hier mag een zekere *rhythmus* niet ontbreken.

4. De melodie der mediatie en conclusie moet door duidelijke en juiste verdeling der tekstwoorden op de noten der melodie tot haar volle recht komen (Men leze hierover onze drie Artikelen in het *St. Gregoriusblad* geplaatst, Jaargang 1885, bl. 43, 58, 83.). Doch hoofdzakelijk moet gelet worden, dat de *voorlaatste* hoofdlettergreep bij de cadens der mediatie, en meer nog bij die der conclusie met wat meer *nadruk* gezongen worde, opdat alle zangers bij deze lettergreep zich weer aan elkaar kunnen sluiten, en dan te zamen de slotlettergreep zacht laten uitklinken, alhoewel zonder gemaaktheid.

5. Hangt van dezen laatsten regel het *schoon* psalmzingen grootendeels af; het *devoot* psalmzingen wordt ten zeerste bevorderd door bij het sterretje achter het eerste halfvers eene vrij *lange* pauze in acht te nemen. Dit leerde reeds de H. Bernardus, schrijvende: *Post metrum* (d. i. na het voorvers) *BONAM pausam faciamus*. Volgens een eerbiedwaardigen kloosterregel moet voor deze pauze zooveel tijd gebruikt worden, als er noodig zou zijn om met aandacht de twee woorden *Ave Maria* uit te spreken. Elders behoeft geene pauze gemaakt te worden, met name niet na elke komma, tenzij het halfvers zoo lang mocht wezen dat het in ééne ademhaling moeielijk ware uit te spreken; dan behoort door alle zangers te gelijk eene kleine pauze gemaakt te worden, en wel op dezelfde plaats, door den zin, de gewoonte of door den *rector chori* aangewezen. Wij zeggen „te gelijk”, volgens den gulden regel van denzelfden H. Bernardus: *Simul cantemus, simul pausemus, semper auscultando*; d. i. „laten wij te gelijk zingen, te gelijk ophouden, en altoos naar elkander

luisteren". Dat niemand dan vóór de anderen beginne, niemand den zang zoeke te overheerschen, hetzij door te jagen of te drijven, of omgekeerd door den eenen of anderen toon al te lang aan te houden. Zóó zal de samenklank der stemmen ten waarmerk strekken van de eendracht der gemoederen, en Godes lof in een waarlijk stichtenden Psalmzang steeds verkondigd worden „voor het aangezicht der Engelen”.

Na deze noodzakelijke afleiding keeren we tot onze stoffe terug. Zoodra de eerste Psalm is gezongen, wordt de eerste Antiphon herhaald. Speelt het orgel, dan is het voldoende dat deze door iemand in het koor, staande, met verstaanbare stem geciteerd worde; doch prijzenswaardig zoude het wezen, volgens het *Cærem. Ep.* (L. I, C. XXVIII, 6), als een zanger, met begeleiding van het orgel, diezelfde Antiphon nog eens zong met heldere stem. Volgens onze bescheiden meening mag dit op nieuw zingen der Antiphon, na herhaalde intonatie, ook door het volle koor geschieden, aangezien het reciteeren enkel wordt toegestaan en dit verlot natuurlijk het meer volmaakte niet uitsluit; doch speelt het orgel niet, dan móet de Antiphon ook na den Psalm door allen gezongen worden. Is het Officie *de Dominica*, zoodanig dat de Antiphon vóór den Psalm pas geïncchoërd en nog niet voluit gezongen is, dan is het althans zeer aanbevelenswaardig, dat geheel het koor die Antiphon gansch zingt, ook als het orgel speelt. Hierop wordt de tweede Antiphon door beide Voorzangers, ter boven aangewezen plaats staande, aangeheven en door het koor voortgezet. Vervolgens zingen zij het eerste vers van den tweeden Psalm, even als dit van den eersten Psalm is uitgelegd, en gaan weer zitten. En zoo worden op gelijke wijze de Psalmgezangen voortgezet, de Antiphonen ingelascht, tot aan het Kapittel.

IV. Het Kapittel, de Hymnus en het Vers. Op het einde van den laatsten Psalm gaan de *Ceroferarii*, na in het midden voor het altaar geknielt te hebben, de kandelaars aansteken. Terwijl de Antiphon herhaald wordt, plaatsen zij zich, de kandelaars dragende, en na eerst voor het altaar op nieuw geknielt te hebben, met de gewone reverentie van weerskanten van den Celebrant. Hier blijven zij staan onder het Kapittel, met het aangezicht naar elkaar gekeerd, totdat de *Hymnus* is aange-

heven, waarop zij, na voor den Celebrant de hoofdbuiging herhaald te hebben, de kandelaars, zonder ze uit te dooven, naar den voet van het Altaar terug dragen. Moet onder de eerste stroof geknield worden, dan blijven zij *staan* totdat deze is uitgezongen.

Zijn de Psalmen gezongen, dan ontdekken allen het hoofd en staan op; alsnu ondekt zich ook de Celebrant, staat op, en zingt met gevouwe handen, staande tusschen de Assistenten in, het Kapittel, waarop heel het koor met *Deo gratias* antwoordt, het aangezicht naar het altaar gekeerd.

Met het Kapittel begint de tweede helft der Vespergezangen. Een harer voornaamste bestanddeelen is de *Hymnus* of het Loflied. Na met de gewijde Psalmdichters des Ouden Verbonds Gods macht en grootheid, zijne liefde en barmhartigheid verheerlijkt te hebben, laat de Kerk in hare hymnen, uit het hart gevloeid van hare meest begaafde zonen, ons de gevoelens vernemen, die zij wil dat wij voor elk bijzonder feestgetij in ons eigen hart opnemen. Anders wil zij dat wij met God verkeereren in den Advent, anders bij het blijde geboortefeest van haar goddelijken Stichter; anders in den Vastentijd, anders weer bij des Verlossers zegepraalende verrijzenis. En die gevoelens en gebeden, waarmee zij in den loop van het kerkelijk jaar in rijke verscheidenheid tot haar Bruidgom telkens nadert: — hoe konden zij anders uit haar dankbaar hart opwellen dan in zacht ruischende melodieën, alleen in staat om den overvloeierenden rijkdom harer liefde en aanbidding op waardige wijze te vertolken? Daarom behooren ook de zangers deze telkens wisselende melodieën als van buiten te kennen, ten einde den diepzinnigen inhoud dier dichterlijke tekstwoorden in vrij stroomende akkoorden te kunnen wedergeven. Ziehier nu de liturgische voorschriften op het zingen der hymnen toepasselijk.

De *Hymnus* wordt door den eersten Assistent gesubintoneerd, en vervolgens door den Celebrant geïntoneerd, geheel op dezelfde wijze als boven van de eerste Antiphon gezegd is. Moet geknield worden onder de eerste stroof, dan knielen allen van af het begin, doch de Celebrant knielt eerst na alvorens *staande* de intonatie gezongen te hebben. Onder den *Hymnus* blijft de Celebrant staan met

gevouwe handen; de zangers in het koor staan met het aangezicht naar elkaar toegekeerd, en zingen beurtelings de verscheidene strofen, gelijk de verzen der Psalmen. Speelt het orgel dan worden de onevene (1ste, 3de, 5de) strofen door beide koren te gelijk gezongen, de tusschenstrofen door iemand in het koor met duidelijke stem gereciteerd, of, des verkiezende, ook gezongen onder begeleiding van het orgel. Doch de eerste en laatste stroof, zoo wel als dezulke, onder welke moet geknield worden, mogen niet gereciteerd maar moeten telkens gezongen worden. Betrekkelijk de voordracht der Hymnen behooren de zangers er op te letten dat zij een *lied* zingen, en brengen wij hier in herinnering den regel door Dom *Pothier* opgesteld (*Mémoires grégoriennes*, bl. 197): „In geval de Hymnen syllabisch zijn gecomponeerd, moet men hen eene natuurlijke, reciteerende beweging geven, het *metrisch* accent eenigszins doen uitkomen, zonder zich veel om het het woordaccent te bekommeren, en de quantiteit geheel en al verwaarloozen.” (1)

Het vers na den *Hymnus* wordt door de beide Voorzangers met hoogere stem gezongen, naar gelang van den ritus volgens *Dir. Chori* bl. 38*, waarop het koor met dezelfde melodie antwoordt, zich middelerwijl na het altaar gekeerd hebbende.

V. Het Magnificat. De Antiphoon voor het *Magnificat* wordt even als de eerste Antiphoon der Psalmen door den eersten Assistent gesubintoneerd en vervolgens door den Celebrant aangeheven, waarop allen gaan zitten met gedekten hoofde.

Zoodra die Antiphoon geëindigd is, zingen beide Voorzangers met verheven stem, statig en plechtig, het eerste vers van genoemden lofzang, terwijl allen opstaan. Nu begeeft zich de Celebrant, tusschen zijne beide Assistenten in, naar het altaar, buigt diep, of knielt, als het Allerheiligste er bewaard wordt, gaat met de Assistenten, de boorden der Koorkap opheffende, naar boven, kust het altaar, en bewierookt hetzelfde gelijk dit onder de hoogmis gebeurt, en is het prijzenswaardig als hij intusschen met de Assistenten het *Magnificat* bidt. Aan den Epistelkant teruggeko-

(1) Terwijl de *Hymnus* gezongen wordt, plooiën twee Acolythen het afhangend sierlijk dekkleed van het altaar half dicht over zijne geheele lengte, en laten het na de bewierooking weer terugvallen, in geval zulks alsdan gevoegelijk kan geschieden.

men geeft hij het wierookvat aan den eersten Assistent en deze aan den *thuriferarius* (die bij den aanhef van den lofzang uit de Sacristie gekomen is), keert naar het midden terug, buigt, gaat naar beneden, herhaalt de reverentie met de Assistenten en begeeft zich weer naar zijne plaats. Hier wordt hij door den eersten Assistent driemaal bewierookt onder de gewone hoofdbuigingen, terwijl de *thuriferarius* het boord der Koorkap van dien Assistent oplicht. Nu neemt de *thuriferarius* het wierookvat terug en bewierookt de Zangers, en vervolgens de aanwezigen in de koorstoelen, eerst links dan rechts, met één slag, verders de Assistenten met twee ophalen, dan den Ceremoniemeester met één ophaal en eindelijk de geloovigen, na alvorens in het midden van het koor geknield te hebben, eerst voor zich uit, dan naar zijne linker- en voorts naar zijne rechterzijde het wierookvat bewegende. Voor en na elke bewierooking moet hij het hoofd buigen, eveneens onder het zingen van het *Gloria* naar het altaar zich keerende, en zonder voort te gaan: op het eind der Antiphoon moet hij klaar zijn of anders geheel ophouden (1).

Intusschentijd worden door beide koren, wat langzamer en plechtiger dan de Psalmen, de verzen van den lofzang gezongen, heel op dezelfde wijze als de strofen van den *Hymnus*, zoodanig dat de tusschenverzen met begeleiding van het orgel slechts gereciteerd behoeven te worden, doch het *Gloria Patri* met *Sicut erat* enz. wordt steeds gezongen.

Terwijl de Antiphoon na het *Magnificat* herhaald wordt, — na eerst door de Voorzangers op nieuw te zijn aangestemd — zijn allen gezeten, doch de *Ceroferarii* vatten hunne kandelaars op en stellen zich ter zijde van den Celebrant, gelijk onder het Kapittel, en blijven zóó staan totdat het tweede *Dominus vobiscum* gezongen is, waarop zij de kandelaars op hunne plaats weer nederzetten.

VI. De Oraties en Commemoraties. Zoodra de Antiphoon herhaald is staan allen op. Nu zingt de Celebrant met gevouwe handen het *Dominus vobiscum* naar het volk, en de Oratie of de Oraties naar het altaar gekeerd. Voor de Commemoraties worden

(1) In geval het Allerheiligste op een ander altaar berust, moet, vóór het altaar der Vespers, dat van het H. Sacrament bewierookt worden. Behoort integendeel een nevenaltaar, uit hoofde der gevierde plechtigheid (bijv. het altaar der H. Maagd op haar Hemelvaartsdag), bewierookt te worden, dan geschiedt dit op de tweede plaats.

de Antiphonen door de Voorzangers geïntoneerd, en de daarbij passende verzen gezongen, die door het koor beantwoord worden. Na het tweede *Dominus vobiscum* zingen beiden met verheven stem het *Benedicamus Domino*, en wel in *Dupl. 1 Cl.* volgens de eerste melodie *In Festo solemni* (tenzij de *Beata* te zingen is); bij de overige *Duplicia* volgens de tweede; op Lieve-Vrouwedagen, alsmede onder de geheele Octaaf van Kerstmis en Sacramentsdag, volgens de derde, nam. de *Beata*; en op de Zondagen, ook in den Advent en de Vasten, volgens de vierde en de gewone melodie van den Zondag; en het koor antwoordt op denzelfden toon. Hierop zingt de Celebrant op vrij lageren toon en zonder eenige cadens het vers *Fidelium animæ* en allen antwoorden eveneens *Amen*.

VII. De Antiphonen der H. Maagd. Volgt geen *Completo-rium*, dan bidden allen staande en met stille stem *Pater noster*, waarna de Celebrant, op denzelfden toon als het *Fidelium* gezongen werd, er bij voegt *Dominus det nobis suam pacem*, waarop de anderen eveneens antwoorden. Vervolgens wordt de Antiphoon der H. Maagd door den Celebrant met de volgende woorden begonnen: *Alma*, — *Ave*, — *Regina cæli*, — *Salve Regina*, waarop de Assistenten met hem de geheele Antiphoon *gezamenlijk* voortzetten; maar het vers, de Oratie en het *Divinum auxilium* worden heel op dezelfde wijze door den Celebrant alleen gereciteerd. Dit alles wordt gebeden op de eigen plaats aan de Epistelzijde en wel staande. Moet evenwel onder de Antiphoon geknield worden, zoo gebeurt zulks op de onderste trede van het altaar: alleen de Celebrant staat op om de Oratie te bidden. Na nu nog even, geknield, voor het altaar gebeden te hebben (*Sacrosanctæ*), staan allen op, knielen of buigen naar omstandigheden, en keeren naar de Sacristie terug gelijk zij gekomen waren.

Naar verkiezing mag ook de Antiphoon gezongen worden, en is dit, althans op hoogere Feestdagen, ten zeerste aan te bevelen. In dit geval wordt zij door de Voorzangers aangeheven, en ook het vers door hen gezongen. Op de vraag óf, en hoe de verzen dier Antiphonen afwisselend door beide koren behooren voorgedragen te worden, veroorloven wij ons volgend antwoord te geven. Wordt naar den *modus simplex* gezongen, dan zingen beide koren *te gelijk* de geheele Antiphoon, alsof ze gereciteerd werd; daar alsdan

de afwisseling der koren voor zulke korte verzen (als zij verzen mogen geheeten worden,) overbodig blijkt. De intonatie bepaalt zich alsdan bij het eerste woord *Alma*, — *Ave*, — en *Salve*. De Paaschantiphon wordt steeds met de twee eerste woorden *Regina cœli* aangestemd; eveneens wordt bij de intonatie van het *Salve* nog *Regina* bijgevoegd, als men dit volgens den elfden *modus* zingt.

Wordt integendeel naar den *modus solemnus* gezongen, dan zingen beide koren *beurtelings* en kunnen de verzen gevoegelijk verdeeld worden als volgt:

Alma Redemptoris.

1 ^{ste} Vers. <i>Alma</i> tot <i>porta</i> <i>manes,</i>	2 ^{de} Vers. <i>et stella</i> tot <i>qui</i> <i>curat, populo:</i>
3 ^{de} Vers. <i>tu quæ</i> tot <i>Ge-</i> <i>nitorem,</i>	4 ^{de} Vers. <i>Virgo prius</i> tot <i>Gabrielis ab ore</i>
5 ^{de} Vers. <i>Sumens illud Ave</i> ; en dan door beide koren te zamen: <i>peccatorum miserere.</i>	

Ave Regina.

1 ^{ste} Vers. <i>Ave</i> tot <i>Angelo-</i> <i>rum:</i>	2 ^{de} Vers. <i>Salve radix</i> tot <i>lux est orta:</i>
3 ^{de} Vers. <i>Gaude</i> tot <i>speciosa,</i>	4 ^{de} Vers. <i>Vale</i> tot <i>exora,</i>
bij welk laatste woord <i>exora</i> zich beide koren vereenigen.	

Regina cœli.

De indeeling dezer Antiphon wijst zich van zelf aan. Het laatste *Alleluja* wordt door beide koren gezamenlijk gezongen.

Salve Regina.

1 ^{ste} Vers. <i>Salve Regina</i> tot <i>spes nostra salve.</i>	2 ^{de} Vers. <i>Ad te clamamus</i> tot <i>Hevæ.</i>
3 ^{de} Vers. <i>Ad te suspiramus</i> tot <i>valle.</i>	4 ^{de} Vers. <i>Eja ergo</i> tot <i>con-</i> <i>verte.</i>
5 ^{de} Vers. <i>Et Jesum</i> tot <i>ostende.</i>	6 ^{de} Vers. <i>O clemens,</i>
7 ^{de} Vers. <i>o pia,</i>	8 ^{te} Vers. <i>o dulcis Virgo Maria.</i>

welke twee laatste woorden wederom door beide koren te gelijk gezongen worden. — Men bemerke dat de onevene verzen (1, 3, 5, 7) door het koor aan de Epistelzijde, de andere (2, 4, 6, 8) door het koor aan de Evangeliezijde te zingen zijn: altijd in de veronderstelling dat de Officiant aan de Epistelzijde gezeten is.

Even treffend als hartroerend komt het ook hier weer uit, hoe de Kerk met de aanbidding, Godes opperste majesteit verschuldigd, steeds de vereering verbindt van haar die, als Moeder van Gods Zoon, onder al het rein geschapene de hoogste plaats toekomt. En hoe zoude de Kerk ook ooit kunnen vergeten aan de gezegendste der vrouwen en ons aller Moeder den tol der warmste kinderliefde te betalen? Hiermee in verband staat het liturgisch voorschrift dat geen enkel deel van het openbaar officie mag gesloten worden, alvorens eene der vier groote Antiphonen ter eere der allerzaligste Maagd gezongen, of althans gebeden zij. Na in den Advent en Kersttijd het verheven geheim der Menschwording in het grootsche *Alma* herdacht te hebben, groeten wij in het liefelijke *Ave Regina* de bevallige en glorierijke Koningin des hemels in den ernstigen Vastentijd. Dan weer juichen en verblijden wij ons met Maria, in het jubelend *Regina cali*, bij het verheerlijkte graf van haar verrezen Zoon, om ons in de laatste helft van het kerkelijk jaar met het smeekend *Salve* onverpoosd neer te werpen aan de voeten van de Moeder der barmhartigheid. Welaan dan, vrome zangers, tracht, bij het zingen dier zinrijke en zoete melodieën, u van dezer inhoud zoo innig te doordringen, dat uwe stemmen waardig mogen bevonden worden om op te klimmen tot voor den troon der Koningin van hemel en aarde!

PLECHTIGE VESPERS

MET MEERDERE ASSISTENTEN.

Het is niet onmogelijk dat men in grootere Parochiekerken, bij zekere feestelijke gelegenheden, over een talrijker *Clerus* beschikken kan. Daarom geven wij hier de wijzigingen aan, die alsdan in de tot dusverre beschreven ceremoniën te pas komen. Volgens het *Cærem. Episc.* (Cf. L. II, C. III, 16. 17.) behooren in den regel op de hoogste feestdagen (*Dup. 1 Cl.*) zes, op de minder hooge feesdagen (*Dup. 2 Cl.*) vier, op de Zon- en andere verplichte

feestdagen, de Aposteldagen inbegrepen, twee Assistenten met Koorkap aanwezig te zijn. In het begin der Vespers plaatsen zich de twee of vier *laatste* Assistenten, paarsgewijze met het gezicht naar elkander toegekeerd, voor den Celebrant, op zijne plaats staande midden tusschen de twee eerste Assistenten, als boven, totdat de eerste Antiphon geïntoneerd is; waarop zij, met de noodige reverenties, zich naar hunne zitbanken begeven, die in het bovengedeelte van het priesterkoor, tegenover het altaar, van weerskanten geplaatst zijn. Onder het Kapittel en eveneens onder de Oraties keeren zij naar den Celebrant terug, daar staande als onder de eerste Antiphon. Als het *Magnificat* wordt aangeheven, naderen zij met den Celebrant tot het altaar, plaatsen zich onder de bewierooking voor de laagste trede op beide zijden van hetzelfde, en gaan vervolgens met hem naar zijne plaats terug, staande, terwijl de Celebrant bewierookt wordt, als even gezegd is, waarop zij naar hunne eigene zitbanken terug keeren. Doch de laatste hunner neemt eerst van den eersten Assistent het wierookvat aan, en, met de overige Assistenten terugkeerende, bewierookt hij, door den *thuriferarius* begeleid, eerst de Zangers, vervolgens de beide koren, dan de Assistenten, volgens de boven aangegeven rangorde, en wordt dan zelf door den *thuriferarius* bewierookt.

Betrekkelijk den zang dient daarenboven aangemerkt, dat in geval van meerdere Assistenten, de twee laatsten hunner, en niet de gewone Voorzangers (tenzij dezen hiertoe niet in staat mochten wezen), het vers na den *Hymnus*, evenals de verzen na de Commemoraties, alsmede het *Benedicamus* te zingen hebben, en wel in het midden van het koor, doch veel dichter bij het altaar dan de standplaats, voor de gewone Voorzangers aangewezen.

Mocht bij dergelijke feestviering eene zoo breede schaar geestelijken aanwezig zijn, dat zij al de koorstoelen bezetten kunnen, dan wordt den waardigste hunner de tweede Antiphon gesubintoneerd door dien Voorzanger, die het dichtste bij hem staat; waarop gezegde priester die Antiphon aanheft, en de Voorzanger alsdan naar zijne plaats terugkeert om den tweeden Psalm te intoneeren als boven. Op dezelfde wijze wordt de derde Antiphon geïntoneerd door den waardigsten priester aan de tegenovergestelde zijde zich bevindende, de vierde door dengene die onmiddellijk volgt op hem, die de tweede Antiphon gezongen heeft, en

de vijfde door hem, die dezen laatste tegenover staat, telkens na voorafgaande subintonatie. — Deze vier subintonaties kunnen toch ook, in stede van door de Voorzangers, door den *laatst*en Assistent, als er namelijk meer zijn dan twee, geschieden.

PLECHTIGE VESPERS

ZONDER ASSISTENTEN.

In kleine Parochiekerken zal het allicht voorkomen dat noch twee priesters, behalve de Celebrant, noch zelfs twee *Clerici* aanwezig zijn, ten einde met de Koorkap, of althans met het *Superpelliceum* gekleed, als eigenlijke Assistenten te fungeeren. In dit geval neemt de *thuriferarius* hunne plaats in (Cf. *Vesperale Romanum*, *Prænotanda*, p. XVI), subintoneert de Antiphoon van den eersten Psalm, den *Hymnus* en de Antiphoon voor het *Mag-nificat*; heft, onder de bewierooking van het altaar, het rechter boord der Koorkap op, incenseert vervolgens den Celebrant, de Voorzangers en het volk, en houdt onder de Oraties het boek open, zich met de gewone reverenties voor den Celebrant plaatsend. Alhoewel in den geest van het *Cæremoniale* de Voorzangers nooit den Celebrant gezegde Antiphonen, noch den *Hymnus* subintoneeren, mag toch dezê regel ook hier weder buiten toepassing gesteld worden, in geval gezegde *thuriferarius* voor dit subintoneeren ongeschikt mocht blijken.

Dalen wij nog eene schrede lager, en veronderstellen we dat noch *thuriferarius*, in staat om opgenoemde functies te verrichten, noch eigenlijke Voorzangers of *Cantores*, noch de gewone zangers in de koorstoelen aanwezig zijn, en ook de Celebrant zelf niet intoneeren kunne. In dit geval zal men de boven uiteengezette voorschriften wel het dichtste nabij komen, als de koster of de gewone voorzanger, telkens met een metgezel, de Antiphonen, de Psalmen, den *Hymnus* en al het overige op de dokzaal into-neert, en de andere daar aanwezige zangers, in twee koren verdeeld, aan den eenen kant de hoogere, aan den anderen kant de

lagere stemmen, deze gezangen gezamenlijk voortzetten of beantwoorden, doch de Psalmverzen om beurte zingen.

Reeds in den beginne bemerkten wij dat de Celebrant, opdat de Vespers waarlijk plechtig (*solemnnes*) kunnen geheeten worden, van af den aanvang met de Koorkap moet gekleed zijn, en niet in koorgewaad de Vespers mag beginnen om slechts later, vóór den *Hymnus* of vóór het *Magnificat*, de Koorkap aan te doen: gebruik dat door de S. R. C. (16 Maart 1861) werd afgekeurd. Ontbreken ook al Assistenten en eigenlijke *Cantores*, dan trekt de Celebrant toch naar het altaar, door de *Ceroferarii* voorafgegaan, op de boven beschreven wijze, gaat terzelfder plaatse staan of zitten, namelijk aan de Epistelzijde van het priesterkoor, zingt daar het *Deus, in adjutorium*, het Kapittel en de Oraties, — terwijl de Antiphonen wel in den regel door de Zangers worden aangeheven, — bewierookt het altaar, gelijk boven geleerd werd, en verders al het overige verrichtende, alsof Assistenten aanwezig waren.

GEWONE VESPERS.

Uit het onmiddellijk voorafgaande blijkt dat, om *plechtige* Vespers te zingen, het boven beschreven ceremonieel niet noodzakelijk vereischt wordt. Trekken de *Ceroferarii* voorop en is de Celebrant met de Koorkap gekleed, dan hebben wij, in den liturgischen zin, plechtige Vespers, gelijk die, in den geest der Kerk, op Zon- en Feestdagen behooren gezongen te worden. En naar onze bescheiden meening kan ook in de kleinste Parochiekerken niets in den weg staan tot het zingen van zoodanige Vespers. Op die wijze kan ook zeer goed, nadat op de gewone Zon- en Feestdagen de Vespers gezongen zijn, het Allerheiligste uitgesteld, en de namiddag-oefening met het Lof, waar dit voorgeschreven is, gesloten worden.

Volgens het *Ceremoniale* (L. II, C. III, 17) behoort op mindere Feestdagen (*Duplicia minora* en lagere Feesten), die niet op een Zondag vallen, de Celebrant niet het *Pluviale* te dragen,

noch bijgevolg het altaar te bewierookten. Zonder *Ceroferarii* begeeft hij zich in dit geval in koorkleed (*in Superpelliceo*) en zonder *Stola* naar zijne plaats in een der koorstoelen of zoogenaamde zingbanken, en zingt aldaar alles wat tot zijn officie behoort. — Wil men derhalve op deze hoogst eenvoudige wijze de Vespers zingen, dan krijgen wij, wat men noemen mag, *gewone* Vespers, die op *hoogere* Feestdagen wel minder liturgisch zijn; maar toch altijd veel meer aan de eerbiedwaardige overleveringen der christelijke oudheid beantwoorden dan onze eenvoudige *Loven*.

PLECHTIGE VESPERS VOOR OVERLEDENEN.

Op het altaar branden zes gele waskaarsen. Voor het begin der Vespers begeven zich naar het altaar twee *Ceroferarii*, gevolgd door den Celebrant met zwarte *Stola*, of zwarte Koorkap, of ook een en ander, en van weerskanten begeleid door twee *Cantores*, de boorden der Koorkap opheffende. Draagt de Celebrant enkel eene *Stola* dan gaan dezen op eene lijn voor hem uit. Na voor het altaar de gewone reverenties gemaakt te hebben, begeeft zich ieder naar zijne plaats, terwijl de *Ceroferarii* hunne kaarsen uitdooven. De Celebrant gaat zitten in den eersten koorstoel aan de epistelzijde.

Het orgel mag niet bespeeld worden, en alhoewel het gebod om uitsluitend gregoriaansch te zingen in de *Editio typica* van het *Ceremoniale* niet meer voorkomt, schijnt het ons toch hoogst passend van dit gebruik niet af te wijken.

Volgen deze Vespers onmiddellijk op de Vespers van den dag (Allerheiligen), dan blijft het *Pater noster* achterwege, anders mag het gebeden worden. De eerste Antiphoon wordt alsnu door beide Voorzangers geïntoneerd en door geheel het koor ten einde toe voortgezet. Eveneens wordt het eerste vers van den eersten Psalm door dezelfde Voorzangers met klare stem gezongen, waarop allen gaan zitten, en gezeten blijven tot aan het *Magnificat*. Na iederen Psalm wordt telkens de daarbij behorende Antiphoon door heel het koor herhaald, na op nieuw door de Voorzangers

te zijn geïntoneerd. Zoo dikwijls dezen iets alleen zingen, schijnt het althans passend, dat zij dit *staande* doen. Op gelijke wijze worden de volgende Antiphonen en Psalmen geïntoneerd. Het vers na de Psalmen wordt gezongen volgens de eigen melodie (Zie *Dir. Chori* bl. 39*), door beide Voorzangers.

Zoodra het *Magnificat* wordt aangeheven staan allen op. Het altaar wordt niet bewierookt. Als de Antiphoon na gezegden lofzang herhaald wordt, gaan allen weer zitten, behalve de *Ceroferrarii*, die intusschen hunne kaarsen aansteken en zich, als in andere Vespers, naast den Celebrant komen plaatsen, zonder vervolgens met de anderen te knielen. Op het einde van laatstgenoemde Antiphoon staan allen even op, terwijl de Celebrant met gevouwe handen *Pater noster* zingt. Alsnu knielen allen, ook onder de volgende, door den Celebrant gezongene verzen, tot aan het slotvers *Requiescant in pace*, 'twelk staande door heel het koor gezongen wordt. De Celebrant alleen staat op bij het *Domine vobiscum*. De Antiphoon der allerheiligste Maagd wordt nooit gebeden, ook als deze Vespers onmiddellijk na de Vespers van den dag gezongen worden. Het *Pater noster* evenwel, waarmede het Officie sluit, wordt stil gebeden.

PLECHTIG COMPLETORIUM.

In de eerste eeuwen der Kerk werden de Vespers ná zonnen-
ondergang gebeden of gezongen. En geen wonder! Was het de
bedoeling der geloovigen bij deze plechtige gebeden Gode, op
het eind van den dag, de laatste schatting hunner lofprijzing te
betalen, dan was het ook natuurlijk dat zij zulks deden en
's Heeren bescherming afsmeekten, op het uur dat zij zich ter
ruste begaven. Nadat evenwel de heilige Benedictus voor zijne
kloosterlingen, als officieel avondgebed, het *Completorium* had
ingevoerd om de reeks der daggetijden aan te vullen en te sluiten,
werd het uur der Vespergezangen vervroegd. Eerlang werd dit
gebruik ook in andere dan kloosterkerken opgenomen, en later,
wellicht reeds door den heiligen Gregorius-den-Groote, in de

romeinsche liturgie ingelascht. — Het Completorium draagt dan ook heel en al den stempel van een avondgebed. Na met rouwmoedig hart belijdenis onzer zonden gedaan, en God om vergiffenis gesmeekt te hebben, stellen wij ons onder de bescherming van den God des hemels, bevelen wij in des Heeren handen ons waken en ons slapen, en bidden wij Hem zijne engelen te gelasten onze legerstede in vrede te bewaren. Aan het karakter van dit gemeenschappelijk avondgebed beantwoordt dan ook het eenvoudig ceremonieel van dit laatste gedeelte van 't goddelijk Officie, 'twelk wij nog even wenschen te bespreken.

In den regel wordt het *Completorium* niet gezongen, maar slechts gereciteerd. Desniettemin bestaat in sommige kerken het gebruik, dat het *Completorium* bij zekere plechtige gelegenheden, bijv. bij het Veertigurengebied, gezongen wordt.

Wij veronderstellen dan dat het *Completorium* niet alleen gezongen, maar ook *plechtig* gezongen wordt. In dit geval begeeft zich de Celebrant, doch steeds zonder Koorkap en zonder *Stola*, voorafgegaan door de twee *Ceroferarii*, den Ceremoniemeester en twee *Cantores*, naar het altaar gelijk voor de Vespers. Doch de *Ceroferarii* laten de kandelaars op hunne plaats staan bij het Kapittel en de Oratie. Zoodra allen hunne respectieve plaatsen hebben ingenomen, treedt de *Lector* in 't midden van het koor, knielt voor het altaar, en zingt op den toon der Lessen (*Dir. Chori* bl. 44 *) *Jube domne* enz., zich intusschen diep buigende naar den Celebrant, totdat deze geantwoord hebbe, zich zijnerzijds naar den *Lector* keerend, *Noctem quietam* enz. Nu richt de *Lector* zich op, zingt *Fratres*: enz., naar het altaar knielend bij de woorden: *Tu autem* en keert alsdan naar zijne plaats terug. Nadat *Adjutorium* met matige stem gezongen en het *Pater noster* door allen in stilte gebeden is, wordt het *Confiteor* beurtelings door den Celebrant en het koor gereciteerd onder de voorgeschrevene ceremoniën; waarop met heldere stem het *Converte nos* en het *Deus, in adjutorium*, volgens de in het *Dir. Chori* bl. 66. aangegeven melodie, te zingen is.

De eerste Psalm wordt door de Voorzangers, zoowel als de lofzang *Nunc dimittis*, geïntoneerd, namelijk telkens het gansche eerste vers, staande op hunne plaats in het midden van het koor. Wat de intonatie betreft van de eerste Antiphon *Miserere*, van den

Hymnus en de Antiphoon *Salva nos*, alhoewel velen beweren dat deze door den Celebrant behooren of althans mogen geïntoneerd worden, schijnt het regelmatig dat dit ook door de Voorzangers geschiede, tenzij Assistenten aanwezig zijn en de eerste hunner den Celebrant opgenoemde gezangen eerst subintoneert (Cf. DE HERDT, *Praxis Pont.* II, bl. 98).

Het *Responsorium breve*, zoowel als het daarbij behoorende vers (melodie *ut in Festo Semiduplici*), wordt door de beide *Cantores* in het midden van het koor gezongen (met de noodige reverenties, als zij zich voor den lessenaar moeten gaan plaatsen), waarop telkens beide koren antwoorden.

Onder het zingen der Psalmen zitten allen, gelijk onder de Vespers, mits het H. Sacrament niet uitgesteld zij; doch staan over-eind onder de volgende gezangen. Onder den lofzang moet de bewie-rooking van het altaar achterwege blijven. En daar wij veronderstellen dat het *Complectorium* plechtig gezongen wordt, mag de gewoonte bewaard blijven van het orgel te bespelen; alhoewel wij het noode zouden zien, dat deswege eenige verzen van den overigens reeds zoo korten lofzang *Nunc dimittis* niet gezongen werden.

Als de Antiphoon na den lofzang gezongen is, zingt de Celebrant de Oratie op den ferialen toon, insgelijks het *Benedicamus*, volgens de melodie in het *Dir. Chori* bl. 56 * onder N° 8 voorkomende, en verders het *Benedicat* enz. met middelmatige stem, bij de woorden *Pater, et Filius* enz. zich zelven en niet de aanwezigen zegenende. Hierop volgt eene der Antiphonen der Heilige Maagd, die volgens eenige schrijvers niet, gelijk na de Vespers, slechts gereciteerd, maar gezongen moet worden. Na de Oratie voegt de Celebrant er bij *Divinum auxilium*, op lagen toon en zonder stembuiging, bidt in stilte *Pater, Ave* en *Credo*, en keert met de overige ministranten naar de Sacristie terug, in dezelfde orde als zij gekomen waren.

U. J. O. G. D.

INHOUD.

Inleiding	3
Plechtige Vespers met twee Assistenten	4
I. Voorbereiding en Toegang tot het Altaar	4
II. Begin der Vespers	5
III. De Psalmen met hunne Antiphonen	6
IV. Het Kapittel, de <i>Hymnus</i> en het Vers	8
V. Het <i>Magnificat</i>	10
VI. De Oraties en Commemoraties	11
VII. De Antiphonen der H. Maagd	12
Plechtige Vespers met meerdere Assistenten	14
Plechtige Vespers zonder Assistenten	16
Gewone Vespers	17
Plechtige Vespers voor Overledenen	18
Plechtig <i>Completorium</i>	19

